

SPRÁVA O STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKU 2014

Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky

RASTLINSTVO, ŽIVOČÍŠTVO A CHRÁNENÉ ČASTI PRÍRODY

KLÚČOVÉ OTÁZKY A KLÚČOVÉ ZISTENIA

Aký je stav druhov a biotopov európskeho významu?

V roku 2013 bola spracovaná **druhá hodnotiacia správa o stave biotopov a druhov európskeho významu** (za roky 2007–2012) v zmysle článku 17 smernice o biotopoch. V porovnaní s prvým reportovacím obdobím (2004–2006) došlo k **zlepšeniu poznatkov**, s čím súvisí aj zlepšenie podielu druhov a biotopov s priaznivým hodnotením stavu. Podiel druhov a biotopov v zlom stave sa viac-menej nezmenil, čo možno prisudzovať hlavne nedostatočným opatreniam.

Lepší stav zachovania dosahujú **rastliny**, ktoré sa vyskytujú v **alpskom bioregión**e. Pri **45 % machorastov** je **stav zachovania neznámy**. Rovnako aj pri **mnohých druhoch rýb** a väčšiny druhov **netopierov** je celkový stav klasifikovaný ako **neznámy**. Stav **plazov a obojživelníkov** vyplynul ako **veľmi negatívny**.

V SR je v súčasnosti **dostatočne chránených cca 78 % druhov a biotopov európskeho významu**.

Spracovaná a podaná bola tiež **správa o stave vtákov** v zmysle článku 12 smernice o vtákoch. **Hodnotených** bolo **spolu 243 druhov**. Väčšina druhov v SR má odhadovanú **veľkosť populácie** menšiu ako 10 000 párov (a až 55 druhov dokonca pod 100 jedincov, resp. hniezdných párov), z čoho vyplýva **vysoká zraniteľnosť** približne polovice druhov vtákov hniezdiacich na Slovensku.

Trend populácie vtákov v SR je u **55 % druhov stabilný alebo stúpajúci**, u **34 % druhov** je však **klesajúci**, čo znamená, že **jedna tretina druhov vtákov** u nás **ubúda**. **76 % druhov** má **stabilný alebo rozširujúci sa areál**, čo je vcelku priaznivý výsledok. V porovnaní s trendom populácie je hodnotenie areálu pozitívnejšie, z čoho vyplýva, že početnosť klesá, avšak areál ešte ostáva a teda pravdepodobne sa znižuje hustota populácie na určitých miestach.

Aký je stav v ochrane a starostlivosti druhov rastlín a živočíchov?

V roku 2014 boli spracované **červené zoznamy papradorastov a vyšších rastlín Slovenska**, **ako aj červený zoznam vyšších rastlín karpatskej časti Slovenska**.

V roku 2014 bol **novelizovaný zákon č. 543/2002 Z.z.** o ochrane prírody a krajiny a jeho vykonávací **vyhláška MŽP SR č. 24/2003 Z.z.**, ktorá o.i. priniesla aktualizovaný (právne vymedzený) zoznam **invázičných druhov** rastlín a spôsoby ich odstraňovania a po prvýkrát aj (právne vymedzený) zoznam **invázičných druhov živočíchov** a spôsoby ich odstraňovania.

Aký je stav a vývoj národnej sústavy chránených území a európskej sústavy NATURA 2000?

V súčasnosti je na území SR spolu **1 132 chránených území (CHÚ)** národnej sústavy klasifikovanej stupňami ochrany (2. – 5.) s rozlohou **1 142 143 ha**, čo tvorí **23,3 % rozlohy SR**. **Medziročne** došlo k poklesu o 1 chránené územie (bez podstatnej zmeny celkovej výmery CHÚ). **Stav tzv. „maloplošných“ chránených území (MCHÚ)** sa oproti predchádzajúcemu roku zásadne nezmenil.

V rámci **európskej sústavy CHÚ** je k roku 2014 **vyhlásených všetkých 41 chránených vtáčích území (CHVÚ)** s celkovou výmerou **1 282 811 ha** a prebieha **vyhlasovanie území európskeho významu (ÚEV)** v národných kategóriách chránených území, pričom **v roku 2014 nebolo vyhlásené žiadne ÚEV**.

MONITORING DRUHOV A BIOTOPOV

V roku 2013 začala ŠOP SR realizovať **komplexný terénny monitoring druhov a biotopov európskeho významu**, a to na základe **projektu** v rámci Operačného programu Životné prostredie s názvom „**Príprava a zavedenie monitoringu biotopov a druhov a zlepšenie prístupnosti informácií verejnosti**“. Monitoring nadväzuje na predchádzajúce aktivity ŠOP SR (ČMS Biota) a v súčasnosti je orientovaný na **sledovanie stavu 66 typov biotopov, 146 druhov živočíchov a 49 druhov rastlín európskeho významu** na viac ako **10 000 monitorovacích lokalitách** v rámci celej SR.

V roku 2014 sa uskutočnilo **5 670 návštev trvalých monitorovacích lokalít**, z toho **3 370** bolo uskutočnených pre **druhy** a **2 300** pre **biotopy**. Do monitoringu je zapojených viac ako **400 mapovateľov** v oblasti zoológie a botaniky, vrátane expertov z Českej republiky.

RASTLINSTVO

Ohrozenosť voľne rastúcich rastlín

Stav ohrozenosti taxónov nižších rastlín je spracovaný podľa aktuálnych červených zoznamov (Baláz, D., Marhold, K. & Urban, P. eds., 2001. Červený zoznam rastlín a živočíchov Slovenska)

V roku 2014 boli spracované červené zoznamy papradorastov a vyšších rastlín Slovenska, 5. vydanie (Eliáš P. jr., Dítě D., Kliment J., Hrivnák R. & Feráková V., 2015. *Red List of ferns and flowering plants of Slovakia. 5th edition (October 2014). Biologia*, 70 (2): 218–228), ako aj červený zoznam vyšších rastlín

karpatskej časti Slovenska (Turis P., Kliment J., Feráková V., Dítě D., Eliáš P., Hrivnák R., Košťál J., Šuvada R., Mráz P. & Bernátová D., 2014. *Red List of vascular plants of the Carpathian part of Slovakia. Thaisia, J. Bot.* 24 (1): 35–87).

Tabuľka 037 I Prehľad ohrozenosti jednotlivých taxónov rastlín

Skupina	Celkový počet taxónov		EX	Ohrozené (kategórie IUCN)					Ed
	Svet (globálny odhad)	SR		CR	EN	VU	LR	DD	
Sinice a riasy	50 000	3 008	0	7	80	196	0	0	0
Nižšie huby	80 000	1 295	0	0	0	0	0	0	0
Vyššie huby	20 000	2 469	5	7	39	49	87	90	0
Lišajníky	20 000	1 508	88	140	48	169	114	14	0
Machorasty	20 000	909	26	95	104	112	85	74	2
Vyššie rastliny	250 000	3 619	80	155	171	201	509	99	220

Zdroj: ŠOP SR

Poznámka: V rámci vyšších rastlín, počty sú uvedené v súlade s novým červeným zoznamom papradorastov a kvitnúcich druhov rastlín vydanom v roku 2014. Hodnotenie druhov rastlín pre tento zoznam bolo vykonané podľa najnovších kritérií IUCN, a preto došlo k presunom v počtoch medzi jednotlivými kategóriami.

Vysvetlivky:
Ed - endemické druhy

Kategórie ohrozenosti IUCN:

EX - vyhynuté, vymiznuté
CR - kriticky ohrozené
EN - ohrozené
VU - zraniteľné
LR - menej ohrozené
DD - údajovo nedostatočné

Ohrozenosť nižších rastlín v SR predstavuje v súčasnosti 11,4 % (v kategóriách CR, EN a VU), pričom je ohrozená tretina machorastov a skoro štvrtina lišajníkov. Ohrozenosť vyšších rastlín činí 14,6 %.

Druhová ochrana rastlín

Druhová ochrana rastlín je upravená vyhláškou MŽP SR č. 24/2003 Z.z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny (v znení neskorších právnych predpisov). Počet štátom chránených taxónov rastlín predstavuje 1 419 taxónov (cievnatých rastlín – 1 285, machoras-

to – 47, vyšších húb – 70, lišajníkov – 17). Právnymi predpismi sú chránené aj druhy európskeho významu zaradené do smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prírodných biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, ktoré sa na území SR nevyskytujú. Z celkového počtu 1 419 chránených taxónov je 823 taxónov vyskytujúcich sa v SR (cievnatých rastlín – 713, machorastov – 23, vyšších húb – 70, lišajníkov – 17).

Základným kritériom ochrany druhov rastlín je okrem ohrozenosti ich zaradenie v zoznamoch príslušných medzinárodných dohovorov a v environmentálnom práve EÚ.

Tabuľka 038 I Voľne rastúce taxóny rastlín chránené medzinárodnými dohovormi a predpismi EÚ

	Sinice a riasy	Huby	Lišajníky	Machorasty	Vyššie rastliny
V prílohe II smernice o biotopoch	-	-	-	9	40
V prílohe IV smernice o biotopoch	-	-	-	-	42
V prílohe V smernice o biotopoch	-	-	-	2*	3**
V prílohe I a II CITES	-	-	-	-	110
V prílohe I Bernského dohovoru	-	-	-	8	35

Zdroj: ŠOP SR

* okrem druhu *Leucobryum glaucum* zahŕňa celý rod *Sphagnum*

** okrem druhov *Artemisia eriantha*, *Galanthus nivalis* zahŕňa celý rod *Lycopodium*

Príloha II smernice o biotopoch – príloha II smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prírodných biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, zahŕňajúca druhy živočíchov a rastlín významné z hľadiska Spoločenstva, ktorých ochrana si vyžaduje vyhlásenie osobitných území ochrany;

Príloha IV smernice o biotopoch – príloha IV smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prírodných biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, zahŕňajúca druhy živočíchov a rastlín, významné z hľadiska Spoločenstva, ktoré si vyžadujú prísnu ochranu;

Príloha V smernice o biotopoch – príloha V smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prírodných biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, zahŕňajúca druhy živočíchov a rastlín, významné z hľadiska Spoločenstva, ktorých odchyt a zber a využívanie môže podliehať určitým regulačným opatreniam;

Príloha I a II CITES – taxóny ohrozené nadmernou exploatáciou pri medzinárodnom obchode, zaradené v prílohách I a II Dohovoru o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (Washingtonský dohovor, CITES), ktoré sa vyskytujú v SR vo voľnej prírode;

Príloha I Bernského dohovoru – prísne chránené druhy rastlín zaradené v prílohe I Dohovoru o ochrane voľne žijúcich organizmov a prírodných stanovišť, ktoré sa vyskytujú v SR vo voľnej prírode.

V rámci realizácie transferov ohrozených druhov rastlín bol v roku 2014 uskutočnený transfer 1 druhu (*Eryngium planum*), v počte 120 jedincov.

V roku 2014 neboli spracované a predložené na schválenie žiadne programy záchrany alebo starostlivosti, a tiež neboli žiadne v platnosti.

Invázne druhy rastlín

Výskyt nepôvodných a invázných druhov má v SR v poslednom období čoraz väčší trend. Súvisí to predovšetkým s postupným upúšťaním od starostlivosti o pozemky a ich ponechávaním bez primeranej starostlivosti (kosenia a pastvy). Tieto plochy sú najčastejším miestom výskytu nepôvodných invázne sa správajúcich druhov.

V roku 2014 bol novelizovaný zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších právnych predpisov (zákonom č. 314/2014 Z.z.) a jeho vykonávacia vyhláška MŽP SR č. 24/2003 Z.z. (vyhláškou č. 158/2014 Z.z.), pričom zmeny sa dotkli aj invázných druhov. Vyhláška č. 158/2014 priniesla aktualizovaný

(právne vymedzený) zoznam invázných druhov rastlín a spôsoby ich odstraňovania (príloha 2a) a po prvýkrát aj (právne vymedzený) zoznam invázných druhov živočíchov a spôsoby ich odstraňovania (príloha 2). Zoznam invázných druhov rastlín zahŕňa 6 druhov a 1 rod bylín a 4 druhy drevín.

V roku 2014 bolo spolu zmapovaných 71 lokalít invázných druhov rastlín v chránených územiach alebo ich ochranných pásmach na výmere 2 648 ha a 69 lokalít v území s prvým stupňom ochrany na výmere 2 167 ha.

Bola zabezpečovaná aj ochrana prirodzeného druhového zloženia ekosystémov reguláciou výskytu nepôvodných druhov rastlín. Odstraňovanie invázných druhov rastlín bolo realizované na 70 lokalitách v chránených územiach na výmere 16,4862 ha (ktoré nadväzovalo na opatrenia vykonávané aj v predchádzajúcich rokoch). Týkalo sa najmä 6 taxónov nepôvodných a invázných druhov rastlín (*Solidago canadensis*, *Solidago gigantea*, *Heracleum mantegazzianum*, *Impatiens glandulifera*, *Ailanthus altissima*, *Ambrosia artemisiifolia* a druhov rodu *Fallopia*). Mimo CHÚ sa odstraňovali predovšetkým 2 taxóny invázných rastlín na 46 lokalitách na výmere 1 150,54 ha (*Heracleum mantegazzianum* a *Fallopia japonica*).

Tabuľka 039 I Prehľad zastúpenia invázných druhov rastlín

Počet známych taxónov invázných rastlín v SR	% z celkového počtu taxónov vyšších rastlín	Počet taxónov invázných rastlín vo vyhláške č. 24/2003 Z.z.**	% z celkového počtu taxónov vyšších rastlín
29*	0,86 %	11	0,33 %

*Spracované podľa práce: Medvecká J., Kliment J., Májeková J., Halada L., Zaliberová M., Gojdičová E., Feráková V. & Jarolímek I. (2012): Inventory of the alien flora of Slovakia. – *Preslia* 84: 257–309. Ide o druhy, ktoré sú považované podľa uvedených autorov za invázne.

**V prílohe č. 2a vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Z.z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, je zoznam nepôvodných druhov rastlín, ktoré sú z legislatívneho hľadiska považované za invázne.

ŽIVOČÍŠTVO

Ohrozenosť voľne žijúcich živočíchov

Stav ohrozenosti jednotlivých taxónov živočíchov je spracovaný podľa aktuálnych červených zoznamov (Baláž, Marhold, Urban) z roku 2001. Aktualizovaný bol červený zoznam mäkkýšov (Šteffek, 2005), rovníkridlovcov (Gavlas, Krištín, 2005), rýb (Koščo, Holčík, 2008) a vtákov (Demko, Krištín, Puchala, 2013). Podľa nich je spolu ohrozených

1 636 bezstavovcov a 100 taxónov stavovcov (v kategóriách CR, EN a VU).

Ohrozenosť bezstavovcov v SR predstavuje v súčasnosti okolo 6,6 %, najviac ohrozené z nich sú šváby (44,4 %), po-denky (34,2 %) a vážky (33,3 %) a tiež mäkkýše a pavúky (do 30 %).

Stavovcov je ohrozených 24,2 %, pričom najviac ohrozené sú mihule (100 %) a obojživelníky s plazmi (nad 40 %).

V roku 2014 bol publikovaný Červený zoznam vtákov Slovenska (Demko M., Krištín A. & Puchala P., 2013. *Tichodroma* 25: 69–78). Spracovaný bol aj, v rámci projektu BioREGIO Carpathians, návrh červeného zoznamu lesných a nelesných biotopov a druhov celých Karpát (Kadlečík J. ed., 2014. *Carpathian Red List of forest habitats and species, Carpathian List of invasive alien species (draft)*). Štátna ochrana prírody SR,

234 pp.), v rámci ktorého boli prehodnocované aj národné červené zoznamy vyšších rastlín, mäkkýšov, pavúkov, vážok, rovnokridlovcov, denných motýľov, rýb, mihulí, obojživelníkov, plazov, vtákov a cicavcov. Stále sa však jedná o pracovný návrh, ktorý vyžaduje ešte revíziu a akceptáciu na celokarpatskej úrovni.

Tabuľka 040 I Porovnanie ohrozenosti* živočíchov vo vybraných štátoch (%)

	Slovensko	Rakúsko	Maďarsko	Poľsko	Česko
Bezstavovce	5	-	1	-	13
Ryby	19	1	43	21	42
Obojživelníky	44	13	28	-	59
Plazy	42	6	33	27	62
Vtáky	22	13	15	8	52
Cicavce	22	24	38	12	19

Zdroj: OECD

* v kategóriách CR, EN, VU

Druhovú ochranu živočíchov

Druhovú ochranu živočíchov je upravená vyhláškou MŽP SR č. 24/2003 Z.z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z.z.

o ochrane prírody a krajiny (v znení neskorších právnych predpisov). Počet štátom chránených taxónov živočíchov predstavuje v súčasnosti 1 042 taxónov, z toho 746 s výskytom v SR.

Tabuľka 041 I Voľne žijúce živočíchov v SR chránené medzinárodnými dohovormi a predpismi EÚ

	Bezstavovce	Ryby	Obojživelníky	Plazy	Vtáky	Cicavce
V prílohe II smernice o biotopoch	53	23	5	1	-	24
V prílohe IV smernice o biotopoch	50	1	10	9	-	46
V prílohe I smernice o vtákoch ¹⁾	-	-	-	-	114	-
V prílohách I a II CITES ²⁾	2	2	-	1	53	5
V prílohách II a III Bernského dohovoru ³⁾	33	38	19	12	357	65
V prílohe II a III Bonnského dohovoru ⁴⁾	-	3	-	-	209	24
V prílohe AEWA ⁵⁾	-	-	-	-	129	-

Zdroj: ŠOP SR

¹⁾ – vrátane migrujúcich vtákov

²⁾ CITES – Dohovor o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín

³⁾ Dohovor o ochrane voľne žijúcich organizmov a prírodných stanovišť

⁴⁾ Dohovor o ochrane sťahovavých druhov voľne žijúcich živočíchov

⁵⁾ AEWA – Dohoda o ochrane africko-euroázijských druhov vodného sťahovavého vtáctva

Starostlivosť o chránené a ohrozené druhy živočíchov

V roku 2014 bol spracovaný program záchrany o motýľa druhu *Colias myrmidone*. Realizované neboli žiadne programy záchrany.

V rehabilitačných staniách prevádzkovaných organizáciami ochrany prírody a krajiny bolo v roku 2014 rehabilitovaných spolu 932 jedincov poranených, alebo inak handicapovaných živočíchov. Späť do voľnej prírody bolo vypustených spolu 555 jedincov.

Tabuľka 042 | Počet rehabilitovaných a do prírody vypustených živočíchov

	Počet rehabilitovaných		Počet vypustených	
	2013	2014	2013	2014
Obojživelníky	-	8	-	2
Plazy	4	1	4	1
Dravce	586	391	156	229
Sovy	92	140	50	80
Iné vtáky	239	308	128	198
Cicavce	70	84	47	45
Iné	1	-	2	-
Spolu	992	932	387	555

Zdroj: ŠOP SR

V rámci organizačných útvarov ŠOP SR sa v roku 2014 zabezpečilo **stráženie 143 hniezd** 6 druhov dravcov (orliak morský, orol kráľovský, orol skalný, orol krikľavý, sokol sťahovavý a kaňa popolavá) a v nich bolo úspešne **vyvedených spolu 125 mláďat**.

Z hľadiska záchrany živočíchov in situ boli v roku 2014 organizáciami ochrany prírody a krajiny organizované **transfery** chránených a ohrozených živočíchov do vhodných biotopov vo voľnej prírode pre lastúrniky (*Unio crassus*)–1 350 jedincov, bobra vodného (*Castor fiber*)–1 jedinec, obojživelníky–80 257 jedincov a netopiere z panelových domov (nevyčíslené).

Tabuľka 043 | Zlepšenie generačných a pobytových podmienok živočíchov

Druh akcie	Počet
Umelé hniezdne podložky pre bociany - nové, údržba a prekládka pôvodných	49 podložiek
Umelé hniezdne podložky pre dravce, sovy a spevavce	50 podložiek (búdok)
Stráženie tokanísk lesných kurovitých vtákov	2 druhy - 67 lokalít
Zlepšenie hniezdných podmienok pre krakľovce	pre 3 druhy
Riešenie výskytu netopierov a dážďovníkov v panelových domoch	7 druhov
Sledovanie funkčnosti rybovodov	22 lokalít
Monitoring hniezd sov	2 druhy - 9 lokalít
Zlepšenie podmienok v okolí vodných plôch pre bahniaky a čajky	pre 2 druhy
Úprava biotopov vo voľnej krajine	pre 4 taxóny - najmä kosenie a odstraňovanie náletu
Úprava reprodukčných lokalít pre obojživelníky	pre 4 druhy - prehĺbenie, odstránenie náletov

Zdroj: ŠOP SR

ŠOP SR zabezpečuje na problematických úsekoch komunikácií v čase jarnej **migrácie obojživelníkov** inštaláciu fóliových zábran a následný prenos obojživelníkov, prevažne žiab, cez telo cesty. Celkovo bolo **v roku 2014** prenesených 80 257 jedincov **obojživelníkov** (o cca 4 700 viac ako v predchádzajúcom roku) a nainštalovaných bolo celkovo 19 930 m zábran.

Stav a lov zveri a rýb

K 31.3.2014 boli **jarne kmeňové stavy** raticovej zveri mierne nižšie ako v predchádzajúcom roku, okrem danieľej zveri. Lov vzácnych druhov zveri sa prísne reguluje.

Tabuľka 044 I Jarný kmeňový stav a lov zveri (stav k 31.3. uvedeného roka) (ks)

Druh zveri	2010		2013		2014	
	stav	lov ¹⁾	stav	lov ¹⁾	stav	lov ¹⁾
raticová zver						
Jelenia zver	51 856	19 374	62 784	30 650	62 781	29 208
Danielia zver	11 240	4 214	14 410	7 261	14 771	6 958
Srnčia zver	100 080	22 382	108 955	32 492	107 425	24 555
Diviacia zver	34 577	38 903	40 941	44 549	40 405	54 406
malá zver						
Zajac poľný	196 994	11 965	175 423	15 332	160 231	12 774
Divá kačica	-	-	54 714	17 775	53 653	16 521
Jarabica poľná	10 956	419	6 128	796	5 797	2 624
Bažant	186 494	88 694	159 018	81 033	154 593	79 161
vzácne druhy						
Kamzík	823	0	976	9	995	10
Medveď	2 001	47	2 069	20	2 062	35
Vlk	1 823	149	2 102	28	2 123	56
Rys ostrovid	1 616	0	1 717	0	1 668	0
Mačka divá	2 715	0	3 212	0	3 305	0
Tetrov hlucháň	1 211	0	1 166	0	1 136	0
Tetrov holniak	902	0	780	0	801	0
Bobor vodný	-	-	2 105	0	2 477	0

Zdroj: ŠÚ SR, NLC

¹⁾ uvádza sa skutočný lov bez úhynu

Množstvo rýb **vylovených** v rybníkoch, vodných nádržiach a tečúcich vodách na hospodárske a športové účely v roku

2014 oproti predchádzajúcemu roku mierne vzrástlo a dosiahlo **3 178 t**.

Tabuľka 045 I Prehľad výlovu rýb na hospodárske a športové účely (t)

Druh rýb	2010		2013		2014	
	Spolu	z toho SRZ*	Spolu	z toho SRZ*	Spolu	z toho SRZ*
Ryby spolu, z toho:	2 295,9	1 596,3	3 070,2	1 964,9	3 178,2	1 929,8
Kapor	1 275,7	1 151,9	1 680,1	1 447,5	1 688,4	1 423,3
Pstruhy	608,8	55,9	796,9	57,9	935,0	62,4
Karasy	51,9	50,2	86,0	57,0	85,6	55,6
Amur biely	39,9	34,9	82,0	66,3	66,1	57,6
Tolstolobik	11,0	3,1	44,2	6,3	12,1	6,3
Sumec	36,6	35,2	56,8	53,2	54,4	53,6
Štuka	52,4	51,5	54,9	52,1	58,0	55,0
Zubáče	62,1	61,7	60,4	57,9	72,8	72,0
Lipeň	3,9	3,3	3,0	3,0	3,7	3,7
Hlavátka	0,4	0,4	0,6	0,5	0,4	0,4
Pleskáče	65,6	65,5	80,3	80,1	60,2	59,6
Sivoň	2,0	0	36,9	1,6	46,8	1,5
Jalce	11,6	11,6	13,8	13,7	12,4	12,4
Ostatné druhy rýb	74,0	71,1	71,0	64,5	82,283	66,353

Zdroj: ŠÚ SR

*SRZ - Slovenský rybársky zväz

Poznámka: rozdiely v súčtoch sú spôsobené zaokrúhľením údajov

Tabuľka 046 | Zarybnenie revírov

Druh rýb	Zarybnenie násadami (kg)					
	voľných vôd			kontrolovaného prostredia		
	0+	1+	2+	0+	1+	2+
Amur biely	D	D	D	201 052	20 880	2 175
Boleň dravý	-	-	-	-	-	-
Hlavátka podunajská	-	D	D	-	-	D
Jalec tmavý	-	-	-	-	-	-
Jeseter malý	D	D	D	-	-	D
Kapor rybníčný	D	28 357	1 218 246	60 805	121 350	81 584
Karas striebristý	D	D	D	-	-	D
Klárías panafrický	-	-	D	-	-	-
Lieň sliznatý	-	D	D	D	D	D
Lipeň tymiánový	-	D	D	D	D	D
Pleskáč vysoký	-	D	D	-	D	D
Podustva severná	-	D	D	-	-	-
Pstruh dúhový	D	D	-	26 757	127 519	-
Pstruh potočný	705	6 248	D	10 323	1 706	930
Sivoň potočný	D	D	-	947	4 935	-
Sumec veľký	D	D	D	D	D	740
Štuka severná	D	D	D	2 001	10 337	195
Tolstolobik biely	-	D	D	100 502	D	2 030
Tolstolobik pestrý	-	-	-	-	-	-
Zubáč veľkoustý	D	D	-	D	114	D
Iné druhy rýb	-	D	-	D	D	D
Spolu	22 364	170 279	1 292 507	412 554	297 297	92 834

Zdroj: ŠÚ SR

násady 0+ – rané vývinové štádiá rýb do prvého roku života. Tzn.: oplodnené ikry, voľné zárodoky (embryá), larvy, mlad' (juvenily), tzv. „plôdik“ (vačkový, rýchlený, odkrmený)

násady 1+ – ryby medzi prvým a druhým rokom života, tzv. ročiaky

násady 2+ – ryby nad dva roky veku

D – dôverný údaj

BIOTOPY

Najviac ohrozené sú v SR slanomilné biotopy, čo je spôsobené poklesom hladiny podzemných vôd, zánikom tradičného hospodárenia a sekundárnou sukcesiou. Naopak najlepší stav vykazujú skalné biotopy kvôli ich nedostupnosti a lesné biotopy kvôli pomerne citlivému manažmentu lesného hospodárstva. Medzi **ohrozené biotopy** v rámci celej strednej Európy patria rašeliniská, mokrade, zaplavované lúky, slané lúky a piesky.

V roku 2014 boli realizované **manažmentové opatrenia** pre zlepšenie priaznivého stavu biotopov a druhov rastlín na **107 lokalitách v chránených územiach** na ploche **1 043,2 ha** spolu, **mimo** chránených území na **37 lokalitách** (genofondových plochách) na ploche **35,5 ha**. Práce boli zamerané prevažne na kosenie a odstraňovanie biomasy, odstraňovanie náletových drevín. Časť opatrení bola vykonávaná for-

mou náhradných revitalizačných opatrení, ktorých platnosť pretrváva a postupne končí.

Mokrade

V SR je známy výskyt 23 typov biotopov európskeho významu, ktoré sú klasifikované ako vodné, riečne, mokradové alebo závislé na vodnom prostredí. V rámci Európy je až 85 % mokradových biotopov v **nepriaznivom stave**, v SR je ich 69,4 %.

V roku 2014 sa v rámci mnohých bežiacich projektov o.i. pokračovalo v **mapovaní biotopov a druhov mokradí**, spracovaní ich výsledkov. V okolí vodných tokov, v mokradiach a ramsarských lokalitách boli **mapované a likvidované invázne druhy** na desiatkach lokalitách a na desiatkach hektárov v rámci chránených území i mimo nich. ŠOP SR za-

bezpečila v rámci projektu OPŽP **vypracovanie programov starostlivosti o ramsarské lokality** (programy starostlivosti/záchranu o 5 ramsarských lokalít). Pripravený bol aj **Komplexný informačný monitorovací systém**, vrátane údajov o mokradiach a **návrh interaktívnej mapy o mokradiach Slovenska** zahŕňajúci údaje z rôznych databáz.

Okrem toho prebieha **centrálne evidencie jaskýň** v SR v databáze a kompletizácia meračskej a speleologickej dokumentácie jaskýň. V rámci ochrany a revitalizácie vodných tokov a mokradí v krajine spracovala ŠOP SR **príručku na spriechodňovanie bariér na tokoch**. Vybudované bolo tiež **Karpatské stredisko pre mokrade** v Banskej Bystrici s cieľom zabezpečovania činností na celokarpatskej úrovni, ktoré bolo otvorené 4.6.2014.

MŽP SR spracovalo a predložilo **Národnú správu o implementácii Dohovoru o mokradiach**, ktorá hodnotí dosiahnutý pokrok pri jej implementácii (http://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/2014/national-reports/COP12/cop12_nr_slovakia.pdf).

Ekosystémové služby

Hodnotenie ekosystémových služieb bolo v SR **došiaľ vykonané** v NP Slovenský raj (2009), NP Veľká Fatra (2011) a v Tatranskom národnom parku (2012). Čiastkové hodnotenia ekosystémových služieb boli vypracované pre niektoré lesné ekosystémy. V roku 2012 sa začalo s hodnotením v NP Muránska planina.

Problematike venuje **pozornosť aj Európska únia**, ktorá požaduje zhodnotenie ekosystémových služieb v členských krajinách **do roku 2020** (medzi ciele novej stratégie biodiverzity EÚ patrí: „*Do roku 2020 zachovať a obnoviť ekosystémy a ich služby*“). V tomto kontexte bola pre účely hodnotenia ekosystémových služieb **zriadená pracovná skupina**, zložená so zástupcov mnohých relevantných organizácií, ktorá sa podieľala na prípravách základného hodnotenia ekosystémových služieb v SR. Začala sa pripravovať aj podrobná **mapa ekosystémov**, ktorá by mala byť základom pre hodnotenie jednotlivých ekosystémových služieb v SR.

SÚHRNNÉ INFORMÁCIE O STAVE OCHRANY BIOTOPOV A DRUHOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU

Informácie ohľadne stavu biotopov a druhov európskeho významu vychádzajú z druhej hodnotiacej správy SR o stave biotopov a druhov európskeho významu pre EK (za roky 2007–2012), spracovanej v roku 2013 v zmysle článku 17 smernice o biotopoch a sú podrobnejšie spracované v minuloročnej Správe o stave ŽP SR v roku 2013, príp. na web stránkach ŠOP SR.

STAROSTLIVOSŤ O CHRÁNENÉ ČASTI PRÍRODY

Realizácia práva a koncepcných činností v oblasti ochrany biodiverzity

CITES

Obchod s ohrozenými druhmi upravuje **nariadenie Rady (ES) č. 338/97** o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a rastlín reguláciou obchodu s nimi v platnom znení a súvisiace vykonávacie nariadenia Komisie, ako aj **zákon č. 15/2005 Z.z. o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi a o zmene a doplnení niektorých zákonov** v znení neskorších predpisov a jeho vykonávacia vyhláška.

MŽP SR sa pravidelne **zúčastňovalo na zasadnutiach Stáleho výboru pri EK pre vynucovanie práva v oblasti obchodovania s ohrozenými druhmi**, ako aj **Stáleho výboru pri EK pre výkonné orgány CITES**. Zúčastnilo sa tiež Konferencie expertov o prístupe EÚ k boju proti nezákonnému obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi a po prvýkrát aj Stáleho výboru Dohovoru CITES.

Na základe úloh vyplývajúcich z **Národného akčného plánu SR 2014–2019** na presadzovanie uplatňovania nariadenia Rady (ES) č. 338/97, schváleného vládou SR 4. decembra 2013 (uznesením vlády SR č. 694/2013), bola ako priorita kontrolnej činnosti v roku 2014 stanovená **kontrola internetového obchodu** s ohrozenými druhmi, ďalej bola prehodnotená vhodnosť a kapacita možností umiestnenia zhabaných a prepadaných exemplárov.

MŽP SR zabezpečilo lektorov na školenia colných úradov, Kriminálneho úradu FS, OÚ a SIŽP v oblasti obchodovania s ohrozenými druhmi, ako aj informovanie verejnosti formou informačných letákov (na colných priechodoch a v ZOO Bojnice) a v spolupráci s colnými orgánmi aj umiestnenie informačných vitrínok na letisku v Bratislave a Košiciach. MŽP SR v spolupráci s CÚ Bratislava a ZOO Bojnice pripravili v rámci medzinárodnej akcie **spálenie rohov nosorožcov**, ktoré zadržali slovenské colné orgány pri nelegálnom dovoze do EÚ. Cieľom podujatia bolo upozorniť verejnosť na kritickú situáciu v nelegálnom zabíjaní a následnom obchode s rohmi nosorožcov.

MŽP SR v roku 2014 vydalo **175 povolení** na dovoz/vývoz/opätovný vývoz (najmä pre výrobky z kože a poľovnícke trofeje), **927 výnimiek** zo zákazov komerčných činností (najmä pre korytnačky, papagáje, dravce a sovy) a **1 potvrdenie** o zákonom nadobudnutí.

Vedeckým orgánom CITES v SR je ŠOP SR, ktorá zabezpečovala plnenie úloh vyplývajúce z tejto funkcie.

STRATEGICKÉ DOKUMENTY

Začiatkom roka 2014 bola na rokovani vlády SR (uznesením

č. 12/2014 z 8.1.2014) prijatá aktualizovaná Národná stratégia ochrany biodiverzity do roku 2020, reflektujúca závery z 10. zasadnutia Konferencie zmluvných strán Dohovoru o biologickej diverzite a opatrenia zo Stratégie EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020. Následne bol vypracovaný Akčný plán pre implementáciu opatrení vyplývajúcich z aktualizovanej stratégie, ktorý schválila vláda SR (uznesenie č. 442/2014 z 10.9.2014) a ktorého úlohy boli zahrnuté do plánu hlavných úloh organizačných zložiek MŽP SR. MŽP SR spracovalo a predložilo 5. Národnú správu o implementácii Dohovoru o biodiverzite, ktorá hodnotí dosiahnutý pokrok pri implementácii Strategického plánu pre biodiverzitu 2011 – 2020 a tzv. Cieľov z Aichi pre biodiverzitu. Vytvorilo tiež Pracovnú skupinu pre biodiverzitu, ktorá je informačno-kordinačnou skupinou pre implementáciu dohovoru a jeho stratégií a jej prvé stretnutie sa uskutočnilo v decembri 2014.

Chránené nerasty a skameneliny

Ochranu nerastov a skamenelín upravuje § 32 a § 38 zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov a vyhláška MŽP SR č. 213/2000 Z.z. o chránených nerastoch a chránených skamenelinách a ich spoločenskom ohodnocovaní, ktorou bol ustanovený zoznam chránených nerastov a chránených skamenelín a ich spoločenská hodnota.

Do zoznamu chránených nerastov bolo zahrnutých

- 12 typových nerastov prvýkrát pre vedu opísaných z územia SR,
- 61 významných nerastov, vyskytujúcich sa vzácnne na lokalitách SR, majúcich európsky význam, alebo minerály so špecifickým morfológickým tvarom alebo vývojom,
- meteority nájdené na území SR.

Do zoznamu chránených skamenelín bolo zahrnutých:

- 655 typových skamenelín, ktoré sú neopakovateľným materiálom vyhynutých rastlín a živočíchov, a podľa ktorých bol príslušný taxón prvýkrát opísaný z územia SR,
- vybrané skupiny skamenelín vyskytujúcich sa vzácnne, ktoré svojím charakterom a stupňom zachovania sú jedinečnými dokladmi vývoja organizmov v geologickej histórii SR.

Vzorky chránených nerastov a chránených skamenelín sú uložené a uchovávané najmä v zbierkach štátnych múzeí s prírodovedným zameraním. Jednotlivé prípady ochrany nerastov a skamenelín priebežne zabezpečujú orgány ochrany prírody, resp. organizačné útvary ŠOP SR.

Ochrana jaskýň

V roku 2014 bolo v SR objavených 74 nových jaskýň. Neboli vyhlásené ďalšie nové ochranné pásma jaskýň a do prevádzky neboli uvedené nové sprístupnené ani verejnosti voľne prístupné jaskyne. Opravených bolo 5 uzáverov jaskýň a bola vyčistená 1 priepať od uhynutej zveri. Nepribudli nové náuč-

né chodníky ani nové náučné lokality pri jaskyniach.

K roku 2014 je v SR evidovaných 7 014 jaskýň, ktoré sú zároveň aj prírodnými pamiatkami. Z nich 44 najvýznamnejších bolo zaradených medzi národné prírodné pamiatky.

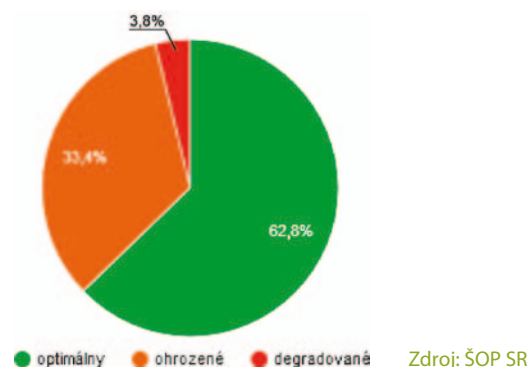
Sprístupnených je 18 jaskýň, z nich 12 prevádzkuje ŠOP SR – Správa slovenských jaskýň a 6 iné subjekty. Celkový počet verejnosti voľne prístupných jaskýň predstavuje 41 jaskýň a celkový počet jaskýň s vyhláseným ochranným pásmom je 20.

Chránené stromy

V roku 2014 nedošlo k vyhláseniu, zmene (aktualizácii) alebo zrušeniu chránených stromov. Sústavu chránených stromov (CHS) tak tvorilo, ako predchádzajúci rok, celkovo 443 chránených stromov a ich skupín, vrátane stromoradií – chránených objektov. Fyzicky to predstavuje 1 251 jedincov stromov pozostávajúcich zo 65 taxónov, z toho 32 pôvodných a 33 nepôvodných.

Z chránených stromov a ich skupín bolo 278 v optimálnom stave, 148 bolo ohrozených a 17 degradovaných. Ide o zmenený stav oproti minulému roku.

Graf 052 | Stav chránených stromov a skupín stromov (2014)

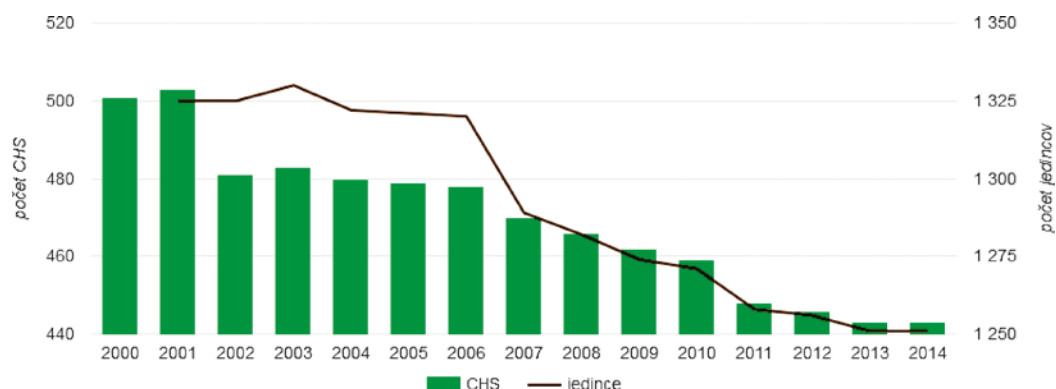
V roku 2014 bolo ošetrených 21 chránených stromov a ich skupín (38 jedincov). Na financovaní sa podieľali: ŠOP SR z vlastného rozpočtu, vlastníci pozemkov, na ktorých stromy rastú, sponzor (súkromná osoba) a obce (mimo vlastníctva pozemku). Organizačné útvary ŠOP SR vypracovali 1 900 odborných podkladov pre konanie štátnej správy a samosprávy obcí vo veciach ochrany drevín a chránených stromov.

Chránené územia

STAV PRÁVNEJ OCHRANY CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ

V roku 2014 nadobudla účinnosť všeobecne záväzná vyhláška Mestského zastupiteľstva v Trnave, ktorou bolo vyhlásené obecné chránené územie Park Janka Kráľa.

Graf 053 | Vývoj počtu chránených stromov

Zdroj: ŠOP SR

Účinnosť nadobudli tiež vyhlášky z roku 2013 o **prevyhlásení** CHA Malachovské skalky (zníženie rozlohy) a NPR Suchý vrch (zvýšenie rozlohy) a aj **aktualizovaná** vyhláška o CHVÚ Dunajské luhy (upravené podmienky ochrany bez zmeny rozlohy).

V roku 2014 nadobudla účinnosť aj novela zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, ktorou boli **zrušené** 2 chránené územia: PR Pod Rígľom a PR Pod Demjatou.

Tabuľka 047 | Vývoj právnej ochrany chránených území

Prehľad vyhlásených chránených území v roku 2014

Č.	Kat.	Názov (kód územia Natura 2000)	Výmera (ha)	Č. predpisu, zo dňa	Zriaďovací orgán	Účinnosť od
1.	OCHÚ (obecné chránené územie)	Park Janka Kráľa	8,6429	VZN č. 435 z 9.9.2014	Mestské zastupiteľstvo Trnava	1.10.2014

Prehľad aktualizovaných chránených území v roku 2014

Č.	Kat.	Názov (kód územia Natura 2000)	Výmera (ha)	Č. predpisu, zo dňa	Zriaďovací orgán	Účinnosť od
1.	CHA	Malachovské skalky	3,5923	1/2013 zo 4.12.2013	OÚ v B. Bystrici	1.1.2014
2.	CHVÚ	Dunajské luhy (SKCHVU007)	16 511,58 (bez zmeny)	466/2013 Z.z. zo 16.12.2013	MŽP SR	1.1.2014
3.	NPR	Suchý vrch (súčasť SKUEV0238 Veľká Fatra)	288,74	1/2013 z 20.12.2013	OÚ v Žiline	1.2.2014

Prehľad zrušených chránených území v roku 2014

Č.	Kat.	Názov (kód územia Natura 2000)	Výmera (ha)	Č. predpisu, zo dňa	Zrušovacia Orgán	Účinnosť od
1.	PR	Pod Rígľom	14,2296	zákon č. 506/2013 Z.z. z 29.11.2013	NR SR	1.1.2014
2.	PR	Pod Demjatou	2,04	zákon č. 506/2013 Z.z. z 29.11.2013	NR SR	1.1.2014

Zdroj: ŠOP SR

NÁRODNÁ SÚSTAVA CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ

Celková výmera osobitne chránenej prírody v SR klasifikovanej stupňami ochrany (2. až 5. stupeň ochrany, teda mimo chránených vtáčích území, obecných chránených území a ochranných pásiem jaskýň; tzv. národná sústava CHÚ) sa v roku 2014 prakticky nezmenila a činila **1 142 143 ha**, čo predstavuje **23,3 %** z územia SR.

Okrem uvedeného sa na území SR nachádzajú územia, ktoré **nie sú klasifikované stupňami ochrany** – **41 vyhlásených chránených vtáčích území** s celkovou výmerou **1 282 811 ha**, jedno obecné chránené územie s výmerou 8 ha a **20 jaskýň** (14 NPP a 6 PP) s vyhláseným ochranným pásmom s celkovou výmerou **3 347 ha** (veľká časť ich území sa prekrýva s národnou sústavou CHÚ).

Tabuľka 048 I Prehľad chránených území v SR - v kategóriách CHKO a NP

Kategória	Počet	Výmera chráneného územia (ha)	Výmera ochranného pásma (ha)	% z rozlohy SR (aj s OP)
Chránené krajinné oblasti (CHKO)	14	522 582	-	10,66
Národné parky (NP)	9	317 890	270 128	11,99
Spolu	23	840 472	270 128	22,65

Zdroj: ŠOP SR

Výmera všetkých tzv. „maloplošných“ CHÚ (v kategóriách OCHÚ, CHKP, CHA, PP, NPP, PR, NPR), vrátane ich OP, tvorí **2,44 %** územia SR. Oproti predchádzajúcemu roku nedošlo k zmene ich výmery.

Tabuľka 049 I Prehľad chránených území v SR – „maloplošné“ chránené územia (MCHÚ)

Kategória	Počet	Výmera chráneného územia (ha)	Výmera ochranného pásma (ha)	% z rozlohy SR (aj s OP)
Obecné chránené územia	1	8	-	0
Chránené krajinné prvky	1	3	-	0
Chránené areály	172	11 015	2 425	0,27
Prírodné rezervácie (vrátane 2 súkromných)	390	14 229	301	0,30
Národné prírodné rezervácie	219	84 407	2 239	1,76
Prírodné pamiatky (bez jaskýň a vodopádov)	218	1 586	207	0,04
Prírodné pamiatky – verejnosti voľne prístupné jaskyne	41	0	31	0
Prírodné pamiatky – ostatné vyhlásené jaskyne	7	0	261	0,01
Prírodné pamiatky – prírodné vodopády	0	0	0	0
Národné prírodné pamiatky (bez jaskýň a vodopádov)	11	59	27	0
Národné prírodné pamiatky – jaskyne	44	0	3 055	0,06
Národné prírodné pamiatky – prírodné vodopády	5	0	0	0
Spolu	1 109	111 307	8 546	2,44

Zdroj: ŠOP SR

ZLOŽKY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA A ICH OCHRANA

Celkovo sa na území CHKO nachádza spolu 246 tzv. „maloplošných“ chránených území (MCHÚ) s celkovou výmerou (spolu s ich ochrannými pásmami) 12 469 ha (2,4 % z územia CHKO), na území NP to je 212 MCHÚ s celkovou výmerou (spolu s ich ochrannými pásmami) 72 603 ha (22,8 % z územia NP), na území ochranných pásiem NP to je 68 MCHÚ

s celkovou výmerou (spolu s ich ochrannými pásmami) 2 487 ha (0,9 % z územia ochranných pásiem NP) a na území mimo CHKO, NP a OP NP, v tzv. voľnej krajine, sa nachádza 583 MCHÚ s celkovou výmerou (spolu s ich ochrannými pásmami) 32 287 ha (0,9 % z rozlohy tzv. voľnej krajiny a 27 % z celkovej výmery MCHÚ (vrátane ich OP) v SR.

Tabuľka 051 I Prehľad chránených území podľa kategórií a stupňov ochrany (2014)

Stupeň ochrany*	Kategória**	Výmera (ha)	% z územia SR
1. stupeň	„voľná krajina“	3 761 257	76,70
2. stupeň	CHKO***, OP NP***, CHA, CHKP, zóny D	759 919	15,50
3. stupeň	NP***, CHA, OP CHA, OP PR, OP NPR, OP PP, OP NPP, zóny C	269 788	5,50
4. stupeň	NPR, PR, NPP, PP, CHA, CHKP, OP NPR, OP PR, OP NPP, OP PP, zóny B	18 823	0,38
5. stupeň	NPR, PR, NPP, PP, zóny A	93 613	1,91

Zdroj: ŠOP SR

* nie sú uvádzané územia, ktoré nemajú stupeň ochrany (CHVÚ a OP PP - jaskýň)

** nie sú uvádzané PP zo zákona č. 543/2002 Z.z. a OP CHÚ „zo zákona“

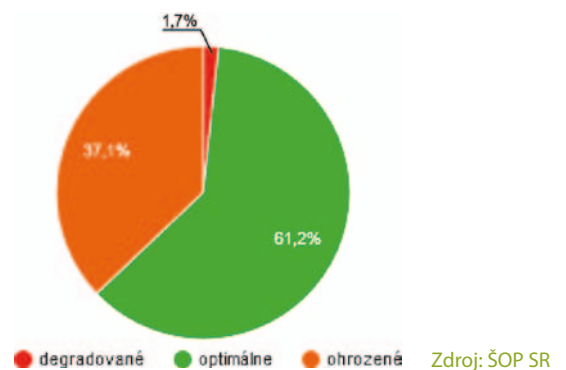
*** výmera mimo MCHÚ

OHROZENOSŤ A DEGRADÁCIA CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ

Stav „maloplošných“ chránených území zaradených do 2. až 5. stupňa ochrany je hodnotený v 3 kategóriách ohrozenosti.

Z celkového počtu 1 109 „maloplošných“ chránených území bolo v hodnotenom období **degradovaných** 19 území s výmerou 259 ha (táto výmera predstavuje **0,2 %** z celkovej plochy MCHÚ), **ohrozených** 411 území s výmerou 20 314 ha (**16,9 %** plochy MCHÚ) a v **optimálnom stave** bolo 679 území s výmerou 99 279 ha (**82,8 %** plochy). Oproti predchádzajúcemu roku ide o stagnáciu stavu.

Graf 054 I Ohrozenosť MCHÚ podľa ich počtu (2014)

Tabuľka 050 I Stav a ohrozenosť tzv. „maloplošných“ CHÚ

Kategória	Stav k 31.12.2014		Optimálne		Ohrozené		Degradované	
	počet	výmera (ha)*	počet	výmera (ha)	počet	výmera (ha)	počet	výmera (ha)
Obecné chránené územia	1	8	1	8	0	0	0	0
Chránený krajinný prvok	1	3	1	3	0	0	0	0
Chránený areál	172	13 440	79	9 755	87	3 667	6	18
Prírodná rezervácia	390	14 530	220	10 216	161	4 091	9	223
Národná prírodná rezervácia	219	86 646	161	75 054	58	11 592	0	0
Prírodná pamiatka**	266	2 084	162	1 138	100	928	4	18
Národná prírodná pamiatka	60	3 141	55	3 105	5	36	0	0
Spolu	1 109	119 852	679	99 279	411	20 314	19	259

Zdroj: ŠOP SR

* vo výmerách sú zarátané aj ochranné pásma chránených území (vrátane ochranných pásiem jaskýň, ktoré nemajú stupeň ochrany).

** zarátané sú len tie jaskýne, ktoré boli vyhlásené osobitnými vyhlásovacími predpismi (všetkých evidovaných jaskýň, ktoré spĺňajú parametre podľa zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, ale neboli osobitne vyhlásené, je takmer 7 000, z nich je ohrozených 70 jaskýň).

CHRÁNENÉ ÚZEMIA V MEDZINÁRODNOM KONTEXTE

Z medzinárodne chránených území sa na území SR nachádzajú:

- **2 územia**, ktoré majú udelený **Diplom Rady Európy (Európsky diplom chránených území)**:
 - NPR Dobročský prales (kategória A),
 - NP Poloniny (kategória B)
- **4 územia** zaradené do siete **biosférických rezervácií** (v rámci **Programu OSN Človek a biosféra – MaB**):
 - Biosférická rezervácia Poľana (1990),
 - Biosférická rezervácia Slovenský kras (1977),
 - Biosférická rezervácia Východné Karpaty (1998) (trilaterálna BR: Poľsko/Slovensko/Ukrajina),

- Biosférická rezervácia Tatry (1992) (bilaterálna BR: Poľsko/Slovensko).

- **2 medzinárodné projekty** zapísané do zoznamu svetového prírodného dedičstva **UNESCO**:
 - Jaskyne Slovenského a Aggteleckého krasu,
 - Karpatské bukové pralesy a staré bukové lesy Nemecka
 (každé s viacerými lokalitami na území SR)

- **14 mokradových lokalít** zapísaných do Zoznamu mokradí medzinárodného významu (**ramsarské lokality**), v rámci *Dohovoru o mokradiach majúcich medzinárodný význam, najmä ako biotopy vodného vtáctva (Ramsarský dohovor) s celkovou rozlohou 40 695 ha*

Názov mokrade	Plocha (ha)
1. Parížske močiare	184,0
2. Šúr	1 136,6
3. NPR Senné - rybníky	424,6
4. Dunajské luhy	14 488,0
5. Niva Moravy	5 380,0
6. Latorica	4 404,7
7. Alúvium Rudavy	560,0

Názov mokrade	Plocha (ha)
8. Mokrade Turca	750,0
9. Poiplie	410,9
10. Mokrade Oravskej kotliny	9 287,0
11. Rieka Orava a jej prítoky	865,0
12. Domica	621,8
13. Tisa	734,6
14. Jaskyne Demänovskej doliny	1 448,0

Zdroj: ŠOP SR

Väčšina uvedených území je aj súčasťou národnej sústavy chránených území.

Tabuľka 052 | Prehľad biosférických rezervácií a ramsarských lokalít v okolitých štátoch

	Slovensko	Česko	Poľsko	Maďarsko	Rakúsko
Biosférické rezervácie (BR)	počet	4	6	10	6
Mokrade medzinárodného významu (ramsarské lokality)	počet	14	14	13	29
	rozloha (km ²)	407	602	1 451	2 449
				1 250	

Zdroj: ŠOP SR

Česko) BR: jedna spoločná s Poľskom.

Slovensko) BR: jedna spoločná s Poľskom a jedna s Poľskom a Ukrajinou.

Poľsko) BR: jedna spoločná s Českom, jedna so Slovenskom a jedna so Slovenskom a Ukrajinou.

STAROSTLIVOSŤ O CHRÁNENÉ ÚZEMIA

V rámci viacerých projektov je v rôznom štádiu rozpracovanosti resp. schvaľovania niekoľko desiatok **programov záchrany CHÚ**, prevažne o územia sústavy Natura 2000.

V roku 2014 boli schválené **programy starostlivosti** o CHA Pavúkov jarok, PR Kobela a PR Buková, všetky lokality sú zároveň aj územia európskeho významu.

V oblasti praktickej starostlivosti o osobitne chránené časti prírody a krajiny vykonali odborné organizácie ochrany prírody **regulačné zásahy** na 143 lokalitách – v jednotlivých

územiach sa realizovalo zväčša viacero opatrení súčasne. Tak ako po iné roky, prevažne sa vykonávalo kosenie, mulčovanie i odstraňovanie náletových drevín, ale aj vyhrabávanie lístia v miestach s výskytom ohrozených druhov rastlín, výstavba prehrádzok, pastva a odstraňovanie rias z mŕtveho ramena.

Počas roku 2014 bolo vypracovaných všetkými organizačnými útvarmi ŠOP SR spolu **9 061 odborných stanovísk** pre konania orgánov štátnej správy. Najväčší podiel tvorila oblasť ochrany drevín a oblasť stavebnej činnosti a územného plánovania.

Tabuľka 053 | Najväčšie podiely oblastí zámerov (stanoviská ŠOP SR) (2014)

Oblasť zámeru	Počet zámerov	%
Výruby stromov, problematika drevín	1 900	20,9
Stavebná činnosť a územné plánovanie	1 663	18,4
Druhá ochrana živočíchov	811	9,0
Lesné hospodárstvo	765	8,4
Posudzovanie vplyvov na ŽP	616	6,8
Územná ochrana	504	5,6
Vydávanie deklarácií Natura 2000 pre žiadosti o financie z fondov EÚ	409	4,5
Polnohospodárstvo	343	3,8
Anorganika	301	3,3
Stanoviská pre orgány činné v trestnom konaní	277	3,1
Vodné hospodárstvo	230	2,5
Podklady pre prípravu programov starostlivosti o lesy	225	2,5
Druhá ochrana rastlín	151	1,7
Iné	866	9,5
Spolu	9 061	100,0

V roku 2014 nepribudli žiadne náučné chodníky zriadené ŠOP SR a v rámci jej organizačných útvarov je evidovaných **53 náučných chodníkov (NCH)**. Ďalej bolo evidovaných

26 náučných lokalít (v roku 2014 nepribudli nové NL) a **12 informačných stredísk ochrany prírody** (bez zmeny od roku 2013).

EURÓPSKA SÚSTAVA CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ – NATURA 2000

Základnou súčasťou európskej politiky pri ochrane biodiverzity a ekosystémov je úplná realizácia sústavy NATURA 2000, ktorá predstavuje súvislú európsku ekologickú sústavu osobitne chránených území, ktoré sú v osobitnom záujme EÚ, a ktorú budujú členské štáty nezávisle na národných sústavách CHÚ. Sústavu NATURA 2000 (v zmysle § 28 zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov sa používa termín: „európska sústava chránených území“) tvoria dva typy území:

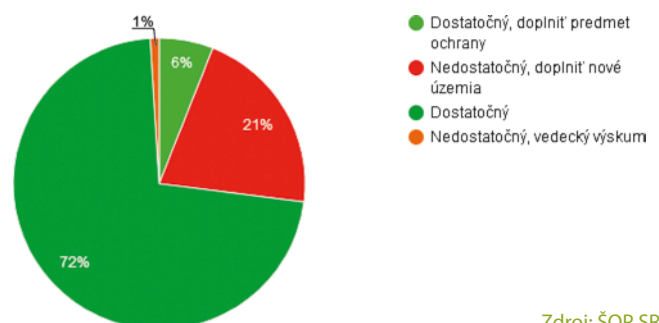
Územia európskeho významu (ÚEV) – lokality navrhnuté za chránené územia na základe kritérií stanovených v *smernici Rady č. 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov, voľne žijúcich živočíchov a rastlín* (smernica o biotopoch);

- národný zoznam týchto území schválila vláda SR *uznesením č. 239/2004 dňa 17. marca 2004 a bol vydaný výnosom MŽP SR č. 3/2004 – 5.1 zo 14. júla 2004* a zaslaný na schválenie Európskej komisii (EK);
- ÚEV boli navrhnuté pre **44 druhov rastlín, 96 druhov živočíchov a 66 typov biotopov**;
- do návrhu zoznamu území európskeho významu bolo pôvodne zaradených **382 území** s rozlohou **573 690 ha**. Územia pokrývali **11,7 % výmery SR**, prekryv so súčasnou sieťou chránených území predstavoval **86 %**;
- v roku 2011 došlo k prvému rozšíreniu národného zoznamu ÚEV z roku 2004. Na základe požiadaviek EK v zmysle výsledkov biogeografických seminárov a uznesenia vlády SR č. 577 z 31. augusta 2011 bol národný zoznam

európskeho významu upravený na **473 území**, s výmerou **584 353 ha**, čo tvorí **11,9 %** z výmery SR;

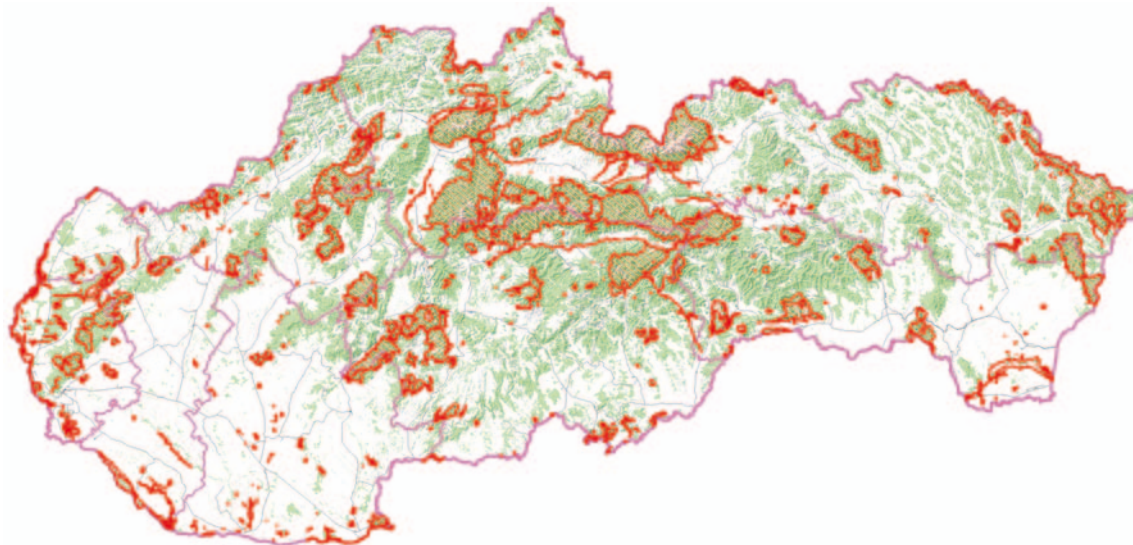
- v roku 2012 došlo k posudzovaniu **dostatočnosti vymedzenia ÚEV Európskou komisiou**, pričom pre **cca 78 % druhov a biotopov** európskeho významu vyplývala **dostatočná ochrana**. Z poverenia MŽP SR pripravovala v roku 2014 ŠOP SR návrh na doplnenie národného zoznamu ÚEV v zmysle požiadaviek EK aj s ohľadom na zostávajúce biotopy a druhy, najmä ryby.
- v súčasnosti prebieha **vyhlasovanie ÚEV** v národných kategóriách chránených území (najmä CHA alebo PR). Najmä z dôvodu novelizácie zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, jeho vykonávacej vyhlášky č. 24/2003 Z.z. z 22. mája 2014 a absencie metodiky postupu vyhlasovania ÚEV nebolo v roku 2014 vyhlásené žiadne ÚEV.

Graf 055 | Dostatočnosť vymedzenia ÚEV vyjadrená počtom druhov a biotopov (2012)

Zdroj: ŠOP SR

Mapa 018 | Aktualizovaný prehľad území európskeho významu

Zdroj: ŠOP SR

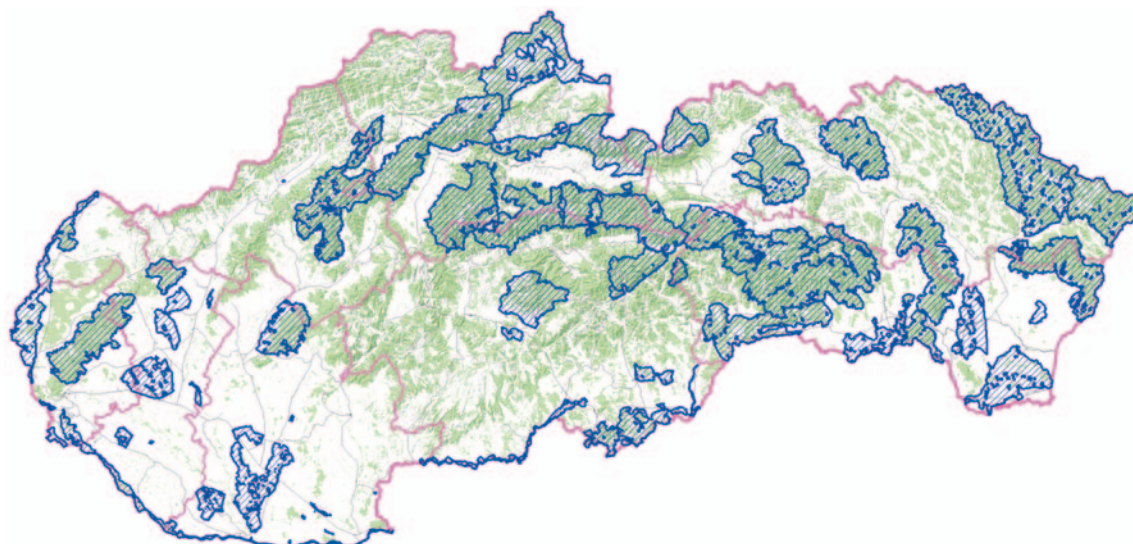
Chránené vtáče územia (CHVÚ) – lokality vyhlásené za chránené na základe kritérií stanovených v *smernici Európskeho Parlamentu a Rady č. 2009/147/ES z 30. novembra 2009 o ochrane voľne žijúceho vtáctva* (smernica o vtákoch);

- **vedecký návrh** CHVÚ vypracovala Spoločnosť pre ochranu vtáctva na Slovensku (SOVS) a národný zoznam CHVÚ spracovali MŽP SR, ŠOP SR a SOVS;
- **národný zoznam CHVÚ** schválila vláda SR *uznesením č. 636/2003* dňa 9. júla 2003 a obsahoval **38 území** s celkovou rozlohou **1 154 111 ha** a s pokrytím **23,5 % rozlohy SR**. **Prekryv** CHVÚ s významnými vtáčimi územiami (IBAs) činil 61,8 % rozlohy SR, prekryv CHVÚ s existujúcou sústavou chránených území v SR predstavoval **55 %**;
- **v roku 2004** sa začal **proces tvorby** vyhlášok a programov starostlivosti pre jednotlivé CHVÚ;
- *uznesením vlády SR č. 345/2010 z 25.5.2010* bol **Národ-**

ný zoznam doplnený a zmenený, pričom v súčasnosti sa v ňom nachádza **41 území** s výmerou **1 282 811 ha**, čo je **26,16 % rozlohy SR**;

- **v roku 2012** bolo **vyhlásené aj posledné** CHVÚ Levočské vrchy s účinnosťou od roku 2013;
- **v roku 2014** pokračoval zber údajov formou monitoringu a ďalšieho mapovania výberových (kritériových) druhov vtákov ako podklad pre pripravované programy starostlivosti o vybrané CHVÚ SR. Dňa 1. januára 2014 nadobudla účinnosť vyhláška č. 466/2013 Z.z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 440/2008 Z.z., ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáče územie Dunajské luhy. Prebiehala tiež príprava novelizácie vyhlášky č. 202/2010 Z.z. ktorou sa vyhlásilo Chránené vtáče územie Záhorské Pomoravie.

Mapa 019 | Aktualizovaný prehľad chránených vtáčích území

Zdroj: ŠOP SR

Tabuľka 054 | Výmera poľnohospodárskych a lesných pozemkov v územiach NATURA 2000

NATURA 2000	Počet	Rozloha (ha)	Rozloha poľnohosp. pozemkov (ha)	Podiel poľnohosp. pozemkov (%)	Rozloha lesných pozemkov (ha)	Podiel lesných pozemkov (%)
CHVÚ	41	1 282 811	365 102	28,5	828 110	64,6
ÚEV	473	584 353	58 640	10,0	503 926	86,2

Zdroj: ŠOP SR

Tabuľka 055 | Prehľad výmery ÚEV a CHVÚ v okolitých krajinách EÚ (2014)

Členský štát	CHVÚ			ÚEV		
	počet	rozloha (km ²)	plocha k rozlohe krajiny (%)	počet	rozloha (km ²)	plocha k rozlohe krajiny (%)
Rakúsko	98	10 150	12,1	171	9 043	10,8
Česko	41	7 034	8,9	1 075	7 856	10,0
Maďarsko	56	13 745	14,8	479	14 443	15,5
Poľsko	141	48 383	15,5	843	33 835	10,8
Slovensko	41	12 828	26,8	473	5 843	12,0
EÚ 28	5 286	536 840	12,5	22 865	601 176	14,0

Zdroj: EK